

Industribyen Odense

I morgen er det Arkitektursens Dag, og i den anledning fokuseres der i Odense på industrikulturen - som ikke mindst har en fremtrædende repræsentant i Thrige-komplekset. Industrialiseringen er en milepæl i verdens nyere historie og markerede på mange måder et brud med fortiden - i måden at leve, arbejde og tænke på. Fra 1700-tallets England spredte industrialiseringen sig til kontinentet og nåede med nogen forsinkelse Danmark i midten af 1800-tallet.

Selv om vi opfattede os som et landbrugsland, har industrien gennem sidste del af 1800-tallet og hele 1900-tallet været den dynamiske kraft i samfundsudviklingen. Industrien har på godt og ondt formet den verden, vi lever i i dag - og det gælder ikke mindst de byer og bygninger, der omgiver os.

Byerne er blevet udformet på grundlag af industrikulturen. Infrastruktur, herunder veje og togspor - endelig er den første industri oftest blevet placeret i de havnenære områder, herunder også i Odense.

2007 ER udnævnt til industrikulturens år med fokus på industriens mange sider, og på Arkitektursens Dag mandag den 1. oktober rettes blikket mod en vigtig og synlig del af den industrielle kulturarv - bygningerne.

Bygninger fra industrialiseringsperioden tæller naturligvis også mange forskellige bygningstyper i vore byer og på landet.

Villaerne, som borgerskabet byggede fra anden halvdel af 1800-tallet og de mange arbejderboliger fra samme periode, ja selv vore parcelhuse fra efterkrigstiden er i en vis forstand en del af den industrielle kulturarv.

Der er imidlertid særlig én type af bygninger, som har direkte sammenhæng med den industrielle udvikling, og det er fabrikken.

Fabrikken som type var ny og blev udviklet gennem 1700-tallet og nærmest importeret i færdig form til Danmark med Manchester-fabrikken på Blegdammen i København i 1779 som eksempel herpå.

Fabrikken har siden ændret sig stærkt, fra de gamle vand- og dampdrevne fabrikker til nutidens elektrisk belyste og drevne virksomheder.

Fabrikkens udvikling har spillet en central rolle for udviklingen af bygningsteknologien. Det var her, de første brandsikre konstruktioner blev forsøgt, gasbelysningen kom i anvendelse, nye konstruktionsmetoder med brug af støbe- og smedjern, valsede profiler og endelig

jernbeton.

Fabriksbyggeriet havde en stærk indflydelse på den tidlige modernisme og funktionalismen. På Arkitekturens Dag 2007 vil odenseanerne særligt kunne opleve og få indblik i netop denne del af industrikulturen.

Som grundig forberedelse til opbygning af sit industriimperium uddannede Thomas B. Thrige sig på Thomas A. Edisons fabrikker i USA. Her fik Thrige en uddannelse i moderne industriledelse kombineret med kreativ udvikling af industrien.

Herefter grundlagde han i 1894 sin virksomhed i de nedslidte klosterbygninger til Skt. Knuds Kloster. I 1898 flyttede Thrige uden for byen til Tolderlundsvej, hvor han lod opføre første del af det efterhånden kolossale bygningskompleks.

Udflytningen på dette tidspunkt var typisk, men Thriges virksomhed var usædvanlig. Den meget succesfulde elektrotekniske virksomhed udviklede sig til en atypisk størrelse og blev den mest betydende danske producent af mobile elektriske motorer, skibselektronik mm. på et tidspunkt, da elektriciteten vandt frem overalt under industrialiseringens anden bølge først i 1900-tallet.

Efterhånden nåede Thriges Firkanten et omfang på næsten 17 tdr. land og rummede, da virksomheden lukkede i 1980'erne, bygninger fra et helt århundrede.

Ligesom Brandts Klædefabrik afspejler den tidligere industrialisering og de forskellige fabrikstyper, viser Thrige udviklingen fra en lidt senere periode og frem til nyere tid.

Thrige Firkanten blev købt af Byggeselskabet Olav de Linde i 2004. Med Olav de Lindes vision om genanvendelse af industribyggeri af høj kvalitet til nutidige formål har området efterhånden gennemløbet en udvikling fra slidt, forladt fabriksområde til nyt, aktivt byområde med en række spændende og kreative aktiviteter i de gamle bygninger.

Thrige Firkanten er et industriområde i europæisk topklasse. Udviklingen har fundet sted med bevaring af en meget stor del af de ældre bygninger, og det er i dag muligt at se industribyggeriets udvikling gennem næsten 100 år, når man færdes på området.

På Arkitekturens Dag i morgen er en række institutioner og virksomheder gået sammen om at vise de mange kvaliteter frem, som Thrige-komplekset i dag er udtryk for.

Der bliver mulighed for at kigge ind til en række af lejerne og se, hvordan de anvender fabrikslokalerne, der bliver aktiviteter for børn og voksne, mulighed for en historisk omvisning på området, åbent hus i mange forskellige virksomheder, fotokonkurrence, paneldebat om industrikultur og endelig præmiering af godt og smukt byggeri.

Arkitekturens Dag er udviklet i et tæt samarbejde mellem Odense Kommune, Odense Bys

Museer, Olav de Linde samt Creo Arkitekter A/S.

Industrikulturen rummer en masse muligheder for frugtbar og spændende byudvikling. Muligheden for, at nutidens samfund kan bruge industriens bygninger er talrige.

De gamle og meget varierede bygninger er ofte af høj kvalitet, og anvendelsen kan spænde lige fra de historisk umistelige huse som Thriges Kraftcentral, der blev fredet i 2005, over byggeri, der næsten uforandret kan konverteres til nye formål til bygninger, der rummer muligheder for spændende og utraditionel ombygning.

Det er dog vigtigt at gøre sig klart, hvilken løsning der tjener den enkelte bygning bedst.

Odense var længe landets mest markante industriby efter hovedstaden, og selv efter at Århus var blevet større, havde Odense et stærkere industrielt præg.

Store virksomheder er grundlagt i Odense - udover Thomas B. Thrige er der CF Tietgen og Lindøværftet. Store virksomheder - nogle mener, at industrikulturen er i sin døds kamp, hvad angår produktion. Men grundlaget for moderne industriproduktion er know-how, viden og kreativitet.

Den del af industrikulturen skal Odense og resten af Danmark leve af de kommende generationer. Kun fantasien sætter grænser for udviklingsmulighederne. It, tele- og kommunikation og endelig byggeindustrien lever i bedste velgående!

Bygningerne fra industrialiseringsperioden præger vores by, og vi bliver nødt til at finde løsninger, der inddrager disse bygninger. Gør vi det, har Odense stadig spændende muligheder for at kombinere nyt og gammelt og for at fastholde og formidle spor af en tid, hvor store industrivirksomheder prægede byen.

Vore byområder bliver rigere og mere spændende at færdes i, når de rummer mange historiske lag. Brug muligheden for at opleve det på Arkitektens Dag i morgen. Programmet kan ses på Odense Kommunes hjemmeside www.odense.dk.

Gert Johannesen, Bülowvej 6, Odense M, er arkitekt.

Henrik Harnow, Lahngade 44, Odense C, er industrihistoriker.